

**УНИВЕРЗИТЕТ "ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ" - ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

Проф. д-р Ристе Темјановски

Е - БИЗНИС

Штип, 2012

Автор
Проф. д-р Ристе Темјановски

Е - БИЗНИС

Рецензенти
Проф. д-р Трајко Мицески
Проф. д-р Цвета Мартиновска

Лектор:
Проф. д-р Луси Караниколова

Техничко уредување:
Ристе Темјановски

Издавач:
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип

Печати:
Печатница 2-ри Август - Штип

Тираж
300 примероци

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

004.738.5:658.1/.5(075.8)

ТЕМЈАНОВСКИ, Ристе
Е - бизнис / Ристе Темјановски. - [2. изд.]. - Штип : Универзитет
"Гоце Делчев", Економски факултет, 2011. - 283 стр. : граф. прикази ;
24 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 280-283

ISBN 978-608-4504-51-1

а) Електронски бизнис - Високошколски учебници
COBISS.MK-ID 89906442

СОДРЖИНА НА ПРЕДМЕТОТ

Е-БИЗНИС

ПРЕДГОВОР.....	9
ГЛАВА I.....	12
ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА, ИНФОРМАТИЧКАТА ТЕХНОЛОГИЈА И Е-БИЗНИСОТ	12
Технолошкиот развој како генератор на општествени промени.....	17
Интернет технологијата и предизвиците на е-бизнисот.....	19
ГЛАВА II	31
Е - БИЗНИС	31
Концепт на е-бизнис	31
Основни прашања за е-бизнис.....	32
Модел на Е - бизнис тркало (e-business wheel).....	45
Е-бизнис погодности.....	47
Класификација на електронското работење	48
Развој на електронското работење	50
Менаџмент на Е-бизнис.....	54
Стратегија на е-работењето	55
Планскиот пристап во Е-бизнис	70
Значење на бизнис планот за електронското работење	73
Изработка на е-бизнс план.....	77

Регулирање на електронското работење	79
Правно-економско регулирање на е-бизнис	80
Значење на електронското работење.....	89
ГЛАВА III.....	93
ТЕХНОЛОГИЈА НА ЕЛЕКТРОНСКОТО РАБОТЕЊЕ	93
Електронски информациона систем.....	93
Структура и функционирање на системот	94
Деловен информациона систем (Business information system)	102
Изработка на електронски информациона систем	103
Перспективи на електронскиот информациона систем	106
ГЛАВА IV	110
ЕЛЕКТРОНСКА ТРГОВИЈА	110
Поим и дефиниција на е-трговија.....	110
Компоненти на е-пазарот	119
Учесници	120
Стоки и услуги	121
Процеси -интеракцијата меѓу учесниците на пазарот	122
Класификација на електронската трговија	123
Модел на бизнис односи во е-трговските трансакции	124
Концепт на е-трговија	126
Услуги и перспективи на веб сајтовите за е-трговија	129
Видови услуги.....	129
Перспективи	130
М-трговија (Е-трговија во безжична средина)	131

Позиционирање на производи и услуги со ГПС технологијата...	135
Погодности и ограничувања на М-трговијата	140
Виртуелни трговски центри	142
Концепт на виртуелните трговски центри	143
Улога и значење на виртуелните трговски центри	144
Функционирање на виртуелните трговски центри.....	145
Перспективи на електронските трговски центри	149
Електронски производи	150
Карактеристики на електронските производи	150
Оценување на квалитетот на електронските производи.....	153
Одредување цена на информационите производи	154
Фактори за успех на Е-пазари.....	156
Конкуренцијата како фактор за успех	156
Конкуренцијата на електронскиот пазар.....	159
Посредниците и нивната улога на е-пазарите.....	161
Погодности и ограничувања на е-пазарот	167
Погодности од интернет трансакциите на пазарот	167
Погодности за учесниците во електронската трговија	170
Погодности за компаниите	173
Погодности за потрошувачите	176
Ограничувања во е-трговија	178

ГЛАВА V..... 181

ЕЛЕКТРОНСКИ МАРКЕТИНГ 181

МАРКЕТИНГ КОНЦЕПЦИЈАТА ВО ЕЛЕКТРОНСКОТО РАБОТЕЊЕ.....	181
Управување со маркетинг-менаџментот	182
Управување со маркетинг активностите	189
Интернет маркетинг	191
Промоција на производите преку интернет	195
Директен маркетинг, продажба и услуги	204
Електронски каталог	208
Компарација на on-line каталозите и каталозите од хартија	210
Информациони портали.....	210

ГЛАВА VI 213

ЕЛЕКТРОНСКО БАНКАРСТВО 213

Технологија на електронското банкарство	213
Електронско банкарство	215
Интернет банкарство	216
Погодности од е-банкарството	218
Придобивки за банките со воведувањето на електронското банкарството	222
Придобивки за клиентите со воведувањето на електронското банкарството	223
Платежни средства во е-банкарство.....	224
Смарт картички.....	224
Кредитини и дебитни картички (пластични картички)	225
Електронски чекови.....	227
Електронски и дигитални пари	227

Електронски мрежи и интербанкарски плаќања	229
Netting системи	231
RTGS системи	232
Fedwire	232
TARGET	232
TARGET2 Securities.....	234
SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications)	237
SEPA	237
Безбедносното опкружување на електронското работење.....	240
Сигурносни аспекти на заштита на електронскиот бизнис.....	242
Стандарди и протоколи за безбедност во трансакциите	244
ГЛАВА VII	251
Е – УЧЕЊЕ.....	251
Е-учење и on-line универзитети	251
On-line корпоративна обука	252
Погодности и ограничувања на е-учењето	253
Погодности од е-учењето	253
Ограничувања на Е-учењето	255
ГЛАВА VIII	258
Е-БИЗНИС ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 258	
Неискористените можности на интернетот	258
Предизвиците за е-трговијата во Република Македонија	260
Состојби со Е-банкарство во Република Македонија.....	261

Правна легислатива и безбедносни мерки во е-бизнисот во Република Македонија.....	266
Законски одредби во е-бизнисот во Република Македонија.....	266
Степен на сигурност и безбедносни контроли	268
Мерки за подобрување на состојбите во е-бизнисот	273

ЛИТЕРАТУРА..... 280

ПРЕДГОВОР

Е-Бизнис или електронското работење е релативно нова појава во економската наука. Од своето појавување па сè до денес оваа област е во перманентен и динамичен развој и станува императив не само во меѓународното работење и домашните бизнис релации туку и составен сегмент на секојдневното живеење. Оваа проблематика нуди одлични можности за развој на економиите во развој, но и на малите компании, бидејќи ги става во рамноправна положба со големите корпорации. Од друга страна овозможува поединецот да ги следи технолошките развојни линии и преку информатичката технологија и Интернетот да биде вклучен во глобалните случувања.

Во денешната бизнис клима е-бизнисот може да има влијание на секој дел од организацијата на една компанија, вклучувајќи ја инфраструктурата, процесите, апликациите, вработувањето, врските, продажбата и продажните канали, каналите за дистрибуција и сл. Не само што е-бизнисот ги трансформира луѓето, компаниите и индустриите, тој оди и на многу повисоко ниво, влијае и врз успешноста на националните економии. Пристапноста до бизнис круговите кои порано биле мерени во години, сега се мерат во денови. Победници ќе бидат компаниите кои навремено ќе се вклучат во современата бизнис технологијата.

Основна цел на книгата е да даде можности за запознавање, разбирање и совладување на теоретските и практичните познавања од областа на електронското работење. Да ги оспособи студентите за спознавање, разликување и критичка анализа на следните прашања: што претставува, како е структуриран, но и како да се искористи технолошкиот развој и информатичката технологија, за полесно и поуспешно вклопување во светките економски текови. Во книгата се опфатени теоретскиот пристап, дефинирањето на поимите, класификациите, значењето, развојот и перспективата на одделните категории како што се е-бизнис, е-трговија, е-маркетинг, е-банкарство,

но и практичната примена во светската економија, но и кај нас. Како настанува и со кое темпо се развива? Можеме ли да го следиме неговиот еволутивен пробив во бизнис домените? На што се темели значење и суштината на е-бизнисот? Кои се елементите на неговата виталност, како еден раширен феномен? Какви се тенденциите на неговиот развој, кога информатичката технологија навлегува во сите пори на човековото живеење, работење, културно и цивилизациско развивање?

Концепцијата на книгата е базирана на современ начин, и е структурирана во осум глави со различни современи проблематики. Прикажаните теми коинцидираат со основната проблематика на електронското работење во глобални рамки, но и со конкретни примери, коментари и предлози на електронското работење во компаниите, банките, образовните институции и кај нас.

Во изготвувањето на учебникот **Е-БИЗНИС**, е консултирана современа литература, од најразлични области: менаџментот, маркетингот, економиката на мали претпријатијата, информатичката технологија, Интернет протоколите, безбедносните информационални системи, со единствена цел изворно и компетентно презентирање на материјата.

Чувствувам неизмерна потреба да изразам искрена благодарност на стручната помош и искрените совети на рецензентите проф.д-р Трајко Мицески и проф.д-р Цвета Мартиновска кои помогнаа во дефинирањето на стручните термини, структурирањето и моделирањето на овој учебник. Благодарност упатувам и кон проф.д-р Луси Караниколова, која несебично, одвои доволно време и енергија да го прочита и лектурира овој труд.

Секако тука е драгоцената помош и од останатите соработници и пријатели. Особено ја издвојувам соработката со проф.д-р Живко Андревски, за дадените сугестии и добронамерни предлози. Благодарност изразувам и до моето семејство, за вниманието и моралната поддршка во реализирањето и комплетно оформување на овој труд.

Скопје, јануари 2012

Авторот